

«Великий талант вимагає великої працелюбності»

Підготувала
Бібліотекар II категорії
Кривешко Т.П.

Ранні роки

Петро Ілліч Чайковський – російський композитор, диригент, педагог, музично-громадський діяч. Народився 7 травня 1840 року в селищі при Камсько-Воткінському заводі Вятської губернії, нині місто Воткінськ (Удмуртія), у родині гірничого інженера.

Походив з українського роду Чайок. Прадід композитора, Федір Опанасович Чайка, походив з-під Кременчука, в ранзі козацького сотника брав участь у битві під Полтавою й помер від ран. Його син, Петро, народжений на Полтавщині (дід композитора), навчаючись в Києво-Могилянській академії, прийняв прізвище Чайковський. Пройшовши російсько-турецьку війну та відслуживши полковим лікарем, став городничим Слобідського та Глазова В'ятської губернії, а 1785 року був приписаний до дворян Казанської губернії.

*П. І. Чайковський
1862 рік*

П. Чайковський в дитинстві

*Родина Чайковських в 1848 році.
Зліва направо: майбутній композитор
П.І. Чайковський у восьмирічному віці,
його мама Олександра Андріївна
Чайковська, сестра — Олександра,
сестра — Зинаїда (стоїть), брат —
Микола, брат — Іпполіт, батько —
Ілля Петрович Чайковський.*

Великою подією в дитинстві Чайковського була поява в їх домі оркестрини (оркестрина — механічний інструмент, що передає гру оркестру). Маленький Петя годинами міг слухати музику і потім підбирати почуті мелодії на фортепіано або відстукувати ритм на шибці вікна. Петя був ласкавою і дуже вразливою дитиною. Особливо велике враження справляла на нього музика. Одного разу після довгого слухання музики він втік у дитячу кімнату і розридався. *«О, ця музика, музика... Звільніть мене від неї! Вона в мене ось тут, тут, — ридав він, показуючи на голову, — вона не дає мені спокою».*

Коли Петі пішов десятий рік, його відвезли в Петербург в Училище правознавства, після закінчення якого він поступив на службу в міністерство юстиції. Під час перебування в училищі Чайковський не залишав занять музикою і вже в той час досить добре грав на фортепіано. Після закінчення училища він часто імпровізував, складав музику, але все це було ще в межах аматорського, салонного виконання музики. Молодий Чайковський вів світське життя, але поступово в нього виникає невдоволення цим життям, його марністю. Петра Ілліча все більше приваблює музика; він починає займатися нею серйозно, вивчає теорію музики.

*Петро Ілліч Чайковський у формі
вихованця
Училища Правознавства. 1859 рік.*

У 1862 р. відкриття Петербурзької консерваторії наштовхнуло Чайковського на рішучий крок: він вступив до неї.

Заняття в Чайковського проходили настільки успішно і так захопили його, що в 1863 р. він залишив службу і цілком віддався музиці. Уже в цей час Чайковський виявляв надзвичайну старанність і працездатність. Все своє життя він підпорядковував основній меті, змісту свого існування — музичній творчості.

Через три роки після вступу у Петербурзьку консерваторію Чайковський закінчив її і незабаром переїхав у Москву, куди його запросили для викладання теоретичних предметів у консерваторії, що відкрилась там.

Училище Правознавства

*Оркестрина
Музей-садиба П.І.Чайковського
в м.Воткінську,*

Батьки Петра Чайковського

*Батько композитора,
Ілля Петрович*

Батько композитора, **Ілля Петрович**, народився 20 липня 1795 року. Після закінчення Вятського двокласного народного училища (1806-1808), в 13-річному віці, Ілля Петрович поступив на роботу на Іжевський завод, де працював копіїстом (на посаді унтер-шихтмейстер) під керівництвом А. Ф. Дерябіна. У цьому ж званні в 1811 р. працював на Воткінському заводі.

У 1811 році вступив до Гірничого кадетського корпусу у Санкт-Петербурзі (куди був переведений директором А. Ф. Дерябін), але закінчив його через 6 років (в 1817 році) з великою срібною медаллю (стандартний термін навчання в кадетському корпусі 3 роки).

Два роки (1818-1820) пропрацював в Пермському гірському правлінні помічником головного маркшейдера по креслярській частині.

З 1820 по 1828 рр. - Робота на різних посадах в департаменті Гірських і Соляних справ. У 1828-1831 рр., Викладав гірську статистику і гірське законодавство в двох вищих класах Гірського Інституту. Займався благоустроєм села Леденгское з багатими соляними родовищами, відкрив там училище і духовий оркестр. У 1836 р отримав чин обер-бергмейстера, а в наступному році отримав звання підполковника і був призначений начальником Камсько-Воткинського гірського заводу.

У 1842 р. отримав чин полковника за відмінну службу.

8 березня 1863 вийшов у відставку. Помер 9 січня 1880 в Санкт-Петербурзі.

Мати, **Олександра Андріївна**, народилася в Петербурзі в сім'ї великого митного чиновника Андрія Михайловича Ассієра і дочки диякона Катерини Михайлівни Попової. Її батько, католик французького походження, приїхав до Росії з Пруссії. Приймавши російське підданство, він, завдяки своїй освіті, прекрасному знанню іноземних мов, а також зв'язкам, незабаром зайняв помітне становище і дослужився до чину дійсного статського радника. Мати Олександри Андріївни померла, коли дівчинці було шість років, і батько помістив її в Училище жіночих сиріт (згодом Патріотичний інститут), де вона отримала блискучу на той час освіту: Училище було одним з найкращих навчальних закладів в Петербурзі, там викладали чудові вчителі, в тому числі відомий в пушкінських літературних колах викладач російської словесності П.А.Плетнев. Вона добре грала на фортепіано та гарно співала.

Саме з матір'ю маленький Петро пройшов перші кроки своєї музичної освіти, вона показала йому ноти і навчила правилам гри на фортепіано.

*Чайковская О.А.,
мати композитора,
грала на фортепіано та співала, 1848*

Московський період

Микола Рубінштейн
піаніст, диригент,
композитор

1866 року Чайковський переїхав до Москви на запрошення Миколи Рубінштейна викладати у щойно відкритій Московській консерваторії. У консерваторії Чайковський викладав композицію, гармонію і теорію музики, інструментування. Серед його учнів — Сергій Танєєв. Чайковський брав активну участь у творчому житті Москви, тут він знайомиться з Львом Толстим, Олександром Островським (пізніше — автором лібрето до опери *Воевода*), а 1868 — з композиторами «Могутньої купки», які зацікавили його програмною музикою. Серед творів цих років — 1-а симфонія та увертюра-фантазія *«Ромео та Джульєтта»*, (1869).

Творчість Чайковського 1870-х років охоплює різні жанри — він пише опери *«Опричник»* і *«Коваль Вакула»*, музику до драми Островського *«Снігуронька»*, балет *«Лебедине озеро»*, Другу і Третю симфонії, фантазію *«Франческа да Ріміні»*, Перший фортепіанний концерт, Варіації на тему рококо для віолончелі з оркестром, три струнні квартети та інші.

1876 року Чайковський здійснив разом із братом Модестом подорож до Парижа. Сильне враження на Чайковського справила опера *«Кармен»* Жоржа Бізе, прем'єра якої відбулася за рік до цього. На зворотному шляху Чайковський з братом відвідали Вагнерівський фестиваль у Байройті, де особисто познайомився з Ф. Лістом і Ріхардом Вагнером.

Модест Ілліч Чайковський

Дивний роман великого композитора

Незвичайний роман у листах, що тривав тринадцять років, розпочався несподівано для самого Чайковського. 18 грудня 1876 року він раптом отримує лист, від якого йде запаморочливий аромат дорогих жіночих парфумів. 36-річний професор Московської консерваторії був вражений, перечитуючи такі хвилюючі рядки: *«Милостивый государь Пётр Ильич! Позвольте принести Вам мою искреннейшую благодарность... Говоритъ Вам, в какой восторг меня приводят Ваши сочинения, я считаю неуместным, потому что Вы привыкли и не к таким похвалам, и поклонение такого ничтожного существа в музыке, как я, может показаться... смешным. Скажу только и прошу верить этому буквально, что с Вашей музыкою живетъ легче и приятнее. Примите мое истинное уважение и самую искреннюю преданность»*.

Автором ніжного листа виявилася ...мільйонерша й баронеса **Надія фон Мекк**, дуже оригінальна й самовпевнена дама. Про її дивацтва композитор уже чув від свого друга — скрипаль Яосифа Котека. Той якось зізнався, що Надія Філаретівна зацікавилася життям і звичками Чайковського, а дізнавшись про його скрутне матеріальне становище, вирішила допомогти. І баронеса замовила Петру Іллічу кілька невеликих музичних творів. Щедро заплативши за них, жінка разом із гонораром переслала митцю коротке, але пристрасне послання.

Незабаром багата покровителька впевнено перейшла ту невидиму грань, що розділяє дружбу та пристрасть. *«Дайте мне Вашу фотографию; у меня есть их две, но мне хочется иметь от Вас. Мне хочется на Вашем лице искать тех вдохновений, тех чувств, под влиянием которых Вы писали музыку, что уносит человека в мир ощущений, стремлений и желаний, которых жизнь не может удовлетворить... Я до такой степени интересуюсь знать о Вас все, что почти в каждое время могу сказать, где Вы находитесь и... что делаете»*. Саме в цей момент баронеса зуміла, не вразивши гордості композитора, запропонувати йому суттєву фінансову допомогу. Щорічно закохана жінка пересилала Чайковському 6 тисяч рублів — величезну на ті часи суму, яка рівняється сьогоднішнім 54 тисячам американських доларів.

Їх перше побачення відбулося ...теж у листі. *«Позвольте мне, Пётр Ильич, послать Вам мою фотографию. Эта карточка дорога мне...»* — читав композитор, заворожено дивлячись на маленький портрет загадкової баронеси. Кучеряве волосся зібране позаду, строге обличчя з доволі жорсткими рисами й живим поглядом, закрита сукня. Сильна жінка із сильними пристрастями трохи налякала Чайковського. Вони обидва відчували, що «роман у листах» не повинен перейти в справжній інтим. Інакше може настати страшне розчарування. А цього не хотілося ні пані мільйонерші, ні невпевненому в собі музиканту.

Надія фон Мекк

Жевдале весілля Чайковського закінчилося ... ганебною втечею

Кинутися у «віртуальні обійми» знаменитого композитора 44-річну меценатку змусила невблаганна до неї доля. На момент їхнього знайомства жінка втратила чоловіка, барона Карла фон Мекка. Вона не кохала цього нудного чоловіка, однак за неповні 25 років заміжжя встигла подарувати барону аж вісімнадцять дітей. Узи Гіменея не могли втримати темпераментну жінку в прийнятих суспільством моральних рамках. Надія фон Мекк часто фліртувала з молодими та яскравими чоловіками, а ті старалися з усіх сил розрадити цю шалену в почуттях (і до того ж багату!) жінку, задовольняючи всі її бажання.

Про самого композитора теж ходили недобрі чутки. В порядному товаристві його уникали й дивилися скося. А все тому, що Чайковського вперто вважали ...гомосексуалістом. Серед його коханців називали того ж скрипаль Йосифа Котека. *«Он мне всегда нравился, и я уже несколько раз понемножку влюблялась в него. Это были разбелы моей любви. Теперь я разбеломался и витирался самым ожогательным образом. Когда по целым часам я держу его руку в своей и измываю в борьбе с попользованием чужих и его новам... — страсть бужет во мне с невообразимой силой, голос мой дрожит, как у юности, и я говорю какую-то бессмыслицу...»*, — так відверто писав Чайковський брату Модесту про свої любовні переживання в січні 1877 року.

барон Карл фон Мекк

Петро Ілліч та
Антоніна Мілюкова

Внутрішні переживання з приводу своєї «порочної натури» не давали Петру Іллічу спокою, а підозрілі погляди оточуючих ранили його чутливу душу. Й загнаний в глухий кут композитор вирішує одним махом розрубати цей гордіїв вузол — він одружується.

Весілля відгуляли 6 липня 1877 року. Чайковський бере за дружину 28-річну красуню Антоніну Мілюкову. А вже через три тижні, 28 липня, баронеса стрибала від радості, цілує листа від молодожона. Той рвав на собі волосся й проклинав долю, бо медовий місяць перетворився для нього на нестерпну муку. *«Как только церемония совершилась, как только я ощутился наедине с своей женой, с сознанием, что теперь наша судьба — жить неразлучно друг с другом, я вдруг почувствовал, что не только она не вынуждает меня даже простого дружеского чувства, но что она мне ненавистна в полнейшем значении этого слова...»*. Петро Ілліч витримав лише двадцять днів сімейного життя й утік від молодої дружини.

Кінець платонічного роману

Надія фон Мекк

Живучи в світі божественних звуків, Чайковський ніби спілкувався з Богом. І тільки в ці моменти він був по-справжньому щасливий. *«О, какая эта музыка! За нее можно жизнь отдать, я хотела бы с нею умереть!»*, — в екстазі вигукувала мільйонерша. Її платонічне почуття до Петра Ілліча не ослабло з роками. І тринадцять років потому любовні послання Надії фон Мекк вражали чоловіка ніжністю, душевністю й відвертістю. «Закохані» написали одне одному майже тисячу сто листів.

Переписка обірвалася раптово: у вересні 1890 року Чайковський отримав останнього листа від баронеси. Жодного докору, жодного натяку на те, що жінка розлюбила композитора. Якось навіть буденно Надія Філаретівна повідомила Петру Іллічу про свої матеріальні труднощі й відмовилася й надалі підтримувати його. Це викликало в маестро сильну депресію.

А причина такої несподіваної розв'язки їх ніжних почуттів була проста. Багата покровителька втомилася шукати кохання славетного композитора. До неї доходили чутки про нетрадиційну сексуальну орієнтацію Чайковського. Крім того, власні діти вимагали перестати викидати на вітер сімейні гроші.

Отже, «роман у листах» завершився нічим. Через три роки звістка про смерть композитора вразить баронесу. 6 листопада 1893-го жінка дізналася, що чоловіка, якому вона віддала найкращі роки свого бурхливого життя, більше немає на світі. Чайковського назавжди забрала епідемія холери.

Надія фон Мекк не пережила цієї страшної для неї втрати. Постійно мучилася від безсоння та ностальгії, а ночами слухала божественну музику свого «коханого». Через три місяці, 26 січня 1894-го, баронеса померла в Німечці.

Листування П. Чайковського та Фадії фон Мекк

Спілкування Чайковського з фон Мекк відбувалося винятково листовно. За 13 років листування було написано приблизно 1100 листів.

Лист Н. Ф. фон Мекк до П. І. Чайковського від 18 грудня 1876 р.

«Милостивий государь Пётр Ильич!»

Позвольте принести Вам мою искреннейшую благодарность за такое скорое исполнение моей просьбы. Говорить Вам, в какой восторг меня приводят Ваши сочинения, я считаю неуместным, потому что Вы привыкли и не к таким похвалам, и поклонение такого ничтожного существа в музыке, как я, может показаться Вам только смешным, а мне так дорого мое наслаждение, что я не могу, чтобы над ним смеялись, поэтому скажу только и прошу верить этому буквально, что с Вашим музыкальным живется легче и приятнее. Примите мое истинное уважение и самую искреннюю преданность."

Надежда фон-Мекк.

Лист П. І. Чайковського до Н. Ф. фон Мекк від 19 грудня 1876 р.

«Милостивая государыня Надежда Фёдоровна!»

Искренно Вам благодарен за все любезное и ласковое, что Вы изволите мне писать. Со своей стороны, я скажу, что для музыканта среди неудач и всякого рода препятствий утешительно думать, что есть небольшое меньшинство людей, к которому принадлежите и Вы, так искренно и тепло любящее наше искусство."

Искренно Вам преданная и уважающая

П. Чайковский.

Лист Н. Ф. фон Мекк до П. І. Чайковського від 15 лютого 1877 р.

«Милостивый государь Пётр Ильич!»

Не знаю, право, как и благодарить Вас за Ваше милое снисхождение к моей нетерпеливости. Если бы не мои задушевные симпатии к Вам, я боялась бы, что Вы меня избалуете, но я слишком дорожу Вашим добротой ко мне, для того чтобы это могло случиться.

Хотелось бы мне много, много при этом случае сказать Вам о моем фантастичном отношении к Вам, да боюсь отнимать у Вас время, которого Вы имеете так мало свободного. Скажу только, что это отношение, как оно ни отвлеченно, дорого мне как самое лучшее, самое высокое из всех чувств, возможных в человеческой натуре. Поэтому, если хотите, Пётр Ильич, назовите меня фантазеркою, пожалуй даже сумасбродною, но не смейтесь, потому что все это было бы смешно, когда бы не было так искренно, да и так основательно."

Искренно Вас уважающая и душою Вам преданная

Н. фон-Мекк.

Лист П. І. Чайковського до Н. Ф. фон Мекк від 16 лютого 1877 р.

«Милостивая государыня Надежда Фёдоровна!»

Позвольте Вас поблагодарить за более чем роскошное вознаграждение столь небольшого труда. Напрасно Вы не захотели сказать мне всего того, что думалось. Смело Вас уверить, что это было бы мне чрезвычайно интересно и приятно, хотя бы оттого только, что и я преисполнен самых симпатических чувств к Вам. Это совсем не дораза. Я Вас совсем не так мало знаю, как Вы можете быть думаете. Если бы Вы потрудились в один прекрасный день удостоить меня письменным изложением того многого, что Вы хотели бы сказать, то я бы был Вам чрезвычайно благодарен. Во всяком случае, благодарю Вас от всей души за выражение сочувствия, которое я очень, очень ценю"

Искренно уважающая Вас и благодарная

П. Чайковский.

Період подорожей

У жовтні Чайковський вирішив розлучитися, він припинив також роботу в Московській консерваторії та разом з братом Анатолієм вирушає до Швейцарії. Ця поїздка стала можливою завдяки прихильниці його таланту Надії фон Мекк, яка призначила йому щорічну стипендію у розмірі 6000 рублів (зараз еквівалентна до 54000 \$), за умови, однак, що вони ніколи не зустрінуться особисто.

Наступного 1878 року Чайковський закінчив «Євгенія Онегіна» та Четверту симфонію, якими сам композитор був задоволений. *«Я відчував свободу велику насолоду від усвідомлення, що я закінчив два великі твори, у яких, мені здається, я зробив крок вперед, і значний».*

Протягом наступних 14 років життя Чайковський постійно подорожував — як батьківщиною, так і за кордоном. Подорожував переважно поїздом, а в 1886 — пароплавом з Батумі до Марселя. В середині 1880-х Чайковський повертається до активної музично-суспільної діяльності. В 1885 його обирають директором Московського відділу Російського музичного товариства. Музика Чайковського стає популярною у Росії й за кордоном.

У цей час Чайковський починає займатися диригуванням, і в 1887 — початку 1888 року він робить перше європейське турне як диригент. Концертні поїздки зміцнили творчі й дружні зв'язки Чайковського з західноєвропейськими музикантами, серед яких — і Ганс фон Бюлов, Едвард Гріг, Антонін Дворжак, Густав Малер, Артур Нікіш, Каміль Сен-Санс та інші. Навесні 1891 року П. І. Чайковський їде до США. Він з надзвичайним успіхом диригував власними творами у Нью-Йорку, Балтіморі й Філадельфії.

Останні роки життя музикант проводить у Клину в Підмосков'ї, де зараз знаходиться його меморіальний музей. 16 жовтня 1893 він успішно диригував на прем'єрі своєї симфонії в Петербурзі, а через 9 днів раптово помер.

Поховони
П. І. Чайковського

Меморіальний музей у Клину
в Підмосков'ї

Могила
Петра Чайковського

Чайковський в Україні

З 1864 майже щороку жив в Україні в маєтку Низах на Харківщині, а 1878 — 1885 у м. Кам'янці і Браїлові на Поділлі. Тут постали його твори на українські сюжети чи такі, в яких використано українські народні мелодії: опери «Мазепа» (за Олександром Пушкіним) і «Черевички» («Коваль Вакула» за Миколою Гоголем), симфонії № 2 («Українська») та № 4, концерт для фортепіано з оркестром № 1, транскрипція фантазії «Козачок» Даргомижського для фортепіано, пісні до російських перекладів Тараса Шевченка і чимало інших. Чайковський відредагував видання церковних творів Дмитра Бортнянського у 10-ох томах (1882).

1890 року Чайковський відвідав Миколу Лисенка в Києві й слухав його оперу «Тарас Бульба». Був одним з учасників заснування на базі музичного училища Київського відділення Російського музичного товариства Київської консерваторії. Також композитор бував у селі Олександрівка (тоді воно називалося Гранківка) Зачепилівського району Харківської області та в селі Копилів на Макарівщині, в садибі фон Мекка.

Меморіальна дошка біля Одеського театру опери та балету, пров. Чайковського, 12

Меморіальна дошка на садибі фон Мекка в с. Копилів Макарівського району Київської обл.

Тростянець.
Пам'ятник П. І. Чайковському

Значення творчості П.І. Чайковського для України

Тема "Чайковський та Україна" неодноразово дискутувалася і, здавалося б, ґрунтовно досліджена. Та, зважаючи на новий час, варто ще раз наголосити на тому суттєвому, що пов'язує П. Чайковського з Україною. Відомо, що зв'язки композитора з Україною були надзвичайно різноманітними (біографічними, географічними та власне музичними) і не переривалися протягом усього життя композитора. Однак мало хто з дослідників звертав увагу на те, який час П. Чайковський прожив в Україні, - майже п'ять (!) із його п'ятдесяти трьох років життя він перебував на українській землі.

Власне, тема "Чайковський та Україна" значною мірою може бути розкрита відповідями на два взаємопов'язані запитання: чим була Україна для композитора, і яке значення для України має П. Чайковський? Україна для П. Чайковського - це і спілкування у дружньому колі, і враження від чарівної природи та народних пісень, і яскраві творчі успіхи, і, до речі, земля, якої сягає коріння його родоvodu. Відомо, що прадід композитора, Федір Опанасович Чайка, був козаком Омельницької сотні Миргородського Малоросійського полку, прадід по материнській лінії, Михайло Іванович Попов та дід композитора по лінії батька, Петро Федорович, навчалися (причому майже одночасно!) у Київській академії. Сам Петро Ілліч охоче приїжджав на землю своїх предків. Він часто і подовгу жив в Україні: у селі Кам'янка Київської губернії (нині Черкаська область), у маєтку Давидових, у своїй сестри Олександри Іллівни; у Вербівці, у маєтку сестриноного чоловіка Льва Васильовича Давидова; у маєтках друга і благодійниці Надії Філаретівни фон Мекк у Браїлові на Поділлі (нині Вінницька область) та в Симаках; у селі Гранкіно (нині Полтавська область) разом із братом Модестом Іллічем; у Тростянці (село колишньої Харківської губернії, нині Сумської області) у маєтку князя О.В. Голіцина. П. Чайковський був також частим і бажаним гостем у найкрупніших культурних осередках України, особливо у Києві, Харкові та Одесі.

Саме під враженням побаченого в Україні народжувалось багато творів П. Чайковського. Ідеться, по-перше, про твори власне української тематики, сповнені українських музичних інтонацій: *опери "Коваль Вакула" ("Черевички"), "Мазепа", кuartети № 1, № 2, № 3; Перший фортепіанний концерт, Друга і Третя симфонії*; по-друге, - про твори, написані в Україні: *опери "Євгеній Онегін", "Опричник"; балет "Лебедине озеро"; оркестрові твори "Італійське капричіо", "Ромео та Джульєтта", урочиста увертюра "1812 рік", "Спогади про Флоренцію"; "Всеношна", романси ор.47 та ор.73, Третя оркестрова сюїта, сюїта з балету "Лускунчик" та інші. Українська тематика властива визначним творам П. Чайковського. Згадати хоча б насичені чуттєвим ліризмом "Черевички". У цьому творі композитор розповів світу про Україну так само широко, чуттєво й проникливо, як і у двох своїх відомих симфоніях, першому фортепіанному концерті. Серед цих шедеврів особливо проникливим видається написаний на вірші великого Кобзаря романс "Вечір", у якому з надзвичайною виразністю відтворено неповторний колорит українського пейзажу. Та значно важливішим є те, що цей геніальний твір підносить слово Т. Г. Шевченка до рівня всеслов'янської, ширше, - загальнолюдської значущості. Усі ці твори свідчать про глибоку спорідненість індивідуального стилю композитора з українським фольклорним мелосом. Безперечно, у музиці П. Чайковського українські наспіви, сюжетні мотиви, музичні образи набувають нового, яскравого життя, надаючи найважливіших стильових ознак творчості композитора загалом.*

Музей Петра Чайковського на Вінниччині

Вежа, в якій творив Чайковський й повідомляючи про це табличка

Палац у Браїлові

Музей П. Чайковського, який знаходиться в палацовій споруді родини фон Мекків, засновано при Браїлівському ПТУ-6 у 1979 р. Ініціатором створення музею був директор училища М. Іванюк та викладачі Б. Коваль і В. Перепичай. Значний вклад у розвиток музею вніс і москвич П. Пляцек, браїлівчанин за народженням, який збирав профільну колекцію з 1955 р. У 1990 р. було відкрито нову експозицію. Авторами наукової, проектно-художньої концепції виступили: завідувач науково-методичним відділом Вінницького обласного краєзнавчого музею Н. Секретарьова та художник Вінницького художнього фонду Г. Мельник.

Музейна колекція нараховує майже 2 000 предметів. Щороку музей відвідує понад 5 000 осіб.

Найбільшу зацікавленість викликають колекції особистих речей Н. фон Мекк (1831-1894) і видань творів П. Чайковського (1840-1893) нотовидавничими фірмами Російської імперії.

З 1991 по 2002 рік в музеї проводилися щорічні травневі свята *"Воспоминания о дорогом месте"*.

Експозиція музею розкриває тему *"Петро Ілліч Чайковський і Браїлів"*. Привертає увагу відвідувачів "кімната-ліхтарик" - в минулому робочий кабінет Н. фон Мекк і П. Чайковського, експозиція якого розповідає про життя і творчість генія музики. В інтер'єрі залу розміщені особисті речі Надії Філаретівни (меблі, музичні інструменти, письмове приладдя тощо), передані до фондів музею її нащадками. У вітринах виставлені оригінали музичних видань XIX ст.

Наступний експозиційний комплекс розповідає про Браїлів другої половини XIX ст., родину фон Мекків та перебування П. Чайковського в містечку у 1878-1880 рр. Тут представлено копії фотографій з особистого фотоальбому Н. фон Мекк, які яскраво ілюструють тогочасний Браїлів, його околиці та архітектуру. У вітринах розміщено прижиттєві видання творів П. Чайковського.

Зала "Музична бібліотека Н. фон Мекк" - це унікальна колекція нотних видань провідних нотовидавничих фірм Росії і України XIX ст.: Ф. Стеловського, П. Юргенсона, В. Бесселя, М. Бернарда, Л. Ідзіковського та ін., які використовував П. Чайковський.

Творчість Петра Чайковського

Творчість Чайковського дуже різноманітна: він написав опери, балети, симфонії, увертюри, фантазії, сюїти, квартети, концерти, фортепіанні і скрипічні п'єси і т. п., і в кожному з цих видів музичних творів він створив неперевершені зразки.

Чайковський є одним з найбільш улюблених і відомих російських композиторів. Ім'я Чайковського відоме всьому світові завдяки великій доступності його музики, завдяки тому, що він завжди говорив простою, зрозумілою музичною мовою, навіть тоді, коли передавав найскладніші й найглибші думки і почуття. Його музика захоплює своєю щирістю, теплотою і глибиною.

Ці характерні музичні риси Чайковський виявляє однаково яскраво і в інструментальних, і в вокальних творах. Він написав опери «Опричник», «Черевички», «Євгеній Онегін», «Орлеанська дівка», «Мазепа», «Чародійка», «Пікова дама», «Іоланта». Крім того, останнім часом вдалося встановити по рукописних партіях ранню оперу Чайковського «Воевода» на сюжет О. М. Островського. Партитуру цієї опери Чайковський знищив після першої постановки.

Незважаючи на різноманітність сюжетів, для всіх опер Чайковського характерне те, що героями їх є здебільшого звичайні люди і що в основі сюжетів лежить особиста драма людини.

Найкращими і найпопулярнішими з опер Чайковського є опери «Євгеній Онегін» і «Пікова дама». Обидві ці опери написані на сюжет творів Пушкіна, його улюбленого поета, який надихав його на написання безсмертних творів.

«Пікова дама»

«Орлеанська дівка»

«Тетяна і Євгеній Онегін»

«Іоланта»

Фортепіанні твори

З великої кількості фортепіанних п'єс найбільш відомі збірники *«Пори року»* і *«Дитячий альбом»*. Збірник *«Пори року»* складається з 12 п'єс, що відповідають дванадцятьом місяцям року. В них Чайковський дає характерні образи на кожний місяць, наприклад, на березень — *«Пісня жайворонка»*, на липень — *«Пісня косаря»*, на серпень — *«Жнива»*. В цих п'єсах виражена глибока любов Чайковського до російської природи, до російського життя. Особливо популярні п'єси *«Пісня жайворонка»*, *«Пролісок»*, *«Баркарола»*, *«Осіння пісня»*, *«На трійці»*.

У п'єсі *«На трійці»* (листопад) проходить широка, співуча мелодія, яка супроводжується передзвоном дзвіночків-бубенців, що немовби поступово віддаляються.

У збірнику *«Дитячий альбом»* Чайковський подав чудові зразки музичних п'єс, доступних і за обсягом, і за змістом для сприйняття дітьми навіть молодшого віку.

Частина цих п'єс має танцювальний характер (вальс, полька, мазурка, камаринська), частина — зображальний характер, пов'язаний або з природою (*«Жайворонок»*) або з дитячими іграми (*«Хвороба і похорон ляльки»*, *«Гра в коней»*). Є в альбомі і казкові образи — *«Нянина казка»*, *«Баба-яга»*.

«Баба-яга»

«Нянина казка»

Балети

П. І. Чайковський написав три балети — «Лебедине озеро», «Спляча красуня» і «Лускунчик». В цих балетах він підніс на велику височінь якість і значення музики в балетному спектаклі. До нього музика в балеті відігравала головним чином підсобну, другорядну роль. Пишучи музику, зручну для танцю, Чайковський зумів створити в ній певні образи, характери, відобразити глибоке почуття і переживання дійових осіб.

Чайковський вніс у свої балети багато лірики і драматизму, Музика цих балетів настільки художня і змістовна, що зроблені з них сюїти часто виконуються в симфонічних концертах і є улюбленими творами найширших народних мас.

«Лебедине озеро»

«**Лебедине озеро**» — двоактний балет П.І. Чайковського, складається із чотирьох сцен або трьох актів. Існує дві версії балету - авторська та Рікардо Дріго.

В основу сюжету покладено фольклорні мотиви, в тому числі старовинна німецька легенда, що оповідає про прекрасну принцесу Одетту, перетворену в лебедя прокляттям злого чаклуна - лицаря Ротбарта.

*Церква в селі Вербівка,
в якому геніальний композитор
створював «Лебедине озеро»*

Вважається (згідно зі свідченнями, що збереглися), що музичний твір було створено Чайковським під впливом побаченого в Лебедівській економії Давидових (нині Кам'янського району Черкаської області) озера з лебедями. Прем'єра балету в початковій, авторській версії відбулася 4 березня 1877 року на сцені Большого театру в Москві, однак не мала успіху. У переробленій версії балет вперше було поставлено 15 січня 1895 року в Маріїнському театрі в Санкт-Петербурзі, саме ця версія переважно ставиться у сучасних театрах.

«Лускунчик»

Двохактний балет П.І.Чайковського за однойменною казкою Гофмана (лібрето М.Петіпа).

Балет написано на замовлення Дирекції імператорських театрів. Вперше поставлений 6 (18) грудня 1892 року на сцені Маріїнського театру в Петербурзі.

За спогадами брата композитора, Модеста, «успіх нового твору був великим; з 6 номерів сюїти 5 було повторено за односпайною вимогою публіки»

Академік Б.Асаф'єв так охарактеризував балет Чайковського:

“«Лускунчик» — зовсім інше і зовсім особливе досконале художнє явище: симфонія про дитинство. Ні, вірніше, про те, коли дитинство на зламі. Коли вже хвилюють мрії ще невідомої юності, але ще не відійшли дитячі звички, дитячі жахи, коли ляльки — наче живі, а гра у війну — це бажання бачити себе мужнім, хоробрим. Коли сні поривають думки і почуття вперед, а неусвідомлене — в життя, яке тільки передчувається.

Наче розсуваються стіни дитячої кімнати і думки — мрії героїні та героя, виринають на свіжий простір — у ліс, природу, назустріч вітрам, хуртовинам, далі — до зірок... і в рожеве море надій.”

На київській сцені балет ставився неодноразово. 1956 року до нього звернувся балетмейстер Вахтанг Вронський, 1972-го постановку «Лускунчика» здійснив Анатолій Шекера, 2004-го - Віктор Литвинов.

Почтові марки

Ескізи К.Іванова до 1 акту «Лускунчика»

Ескізи К.Іванова до 2 акту «Лускунчика»

«Спляча красуня»

Актори оригінальної постановки балету. Маріїнський театр, Санкт-Петербург, 1890

«Спляча красуня» — балет П. Чайковського на лібрето І. Всеволозького та Маріуса Петіпа за сюжетом однойменної казки Шарля Перро; складається з трьох дій, прологу й апофеозу. Написаний у 1889, представлений публіці в 1890.

Задовго до П. І. Чайковського, за сюжетом казки французьким композитором Фердінаном Герольдом було створено балет з такою ж назвою (буквально: Спляча красуня лісу — *La Belle au bois dormant*) за лібрето Ежена Скріба. Прем'єра цього балету відбулася на сцені Паризької Опери 27 серпня 1829 в постановці балетмейстера Ж.-П.Омера за участі Марії Тальоні, Ліз Нобле та ін.

Нову версію — П. Чайковського й М. Петіпа було визнано видатною, а сам балет посів визначне місце серед світових шедеврів балетного мистецтва.

Головні дійові особи балету: король Флорестан, королева, принцеса Аврора, сім фей: Бузок, Кандід (Щирість), Флер-де-Фарін (Квітучі колосся), Хлібна Крошка, Канарейка, Віоланте (Пристрасть) і зла Карабос; принц Дезіре.

Музей-садиба П.І.Чайковського в м.Воткінську

Бібліотека родини Чайковських

Центральний вхід до садиби

«Свідки епохи»

Їдальня

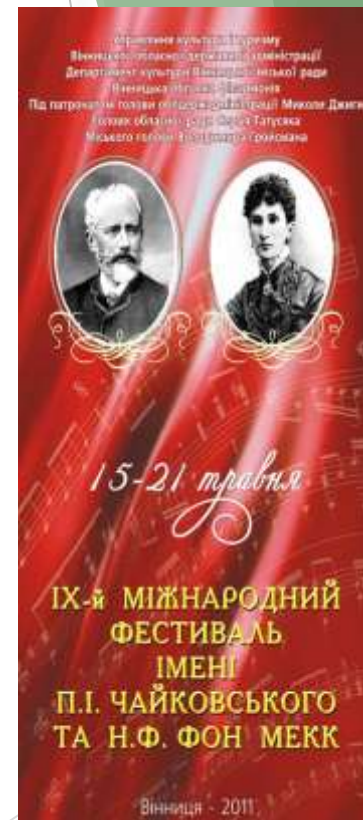
Вітальня

Кабінет батька композитора

Міжнародний фестиваль класичної музики
ім. П.І.Чайковського та Ф.Г.фон Мекк

Фестиваль проводиться Вінницькою обласною філармонією з травня 1993 року. Традиційними вже стали дні П.І.Чайковського у м. Вінниці та смт. Браїлів.

Творчність Чайковського стало епохою у світовому розвитку музики, найціннішим російським внеском в неї, одним із виявів невичерпної художньої обдарованості великого народу і його культури.

Борис Асаф'єв